

NÉMETH S. Katalin
Felségárulás II. Rudolf udvarában
Ismeretlen német színjáték 1594-ből

Bocatius János 1606-os raboskodása kezdetén hamarosan a prágai Fehér toronyba kerül. Rövidesen fogolytársakat is kap, akik buzgón jelentik minden cselekedetét. Esetünkben azonban nem a besúgók az érdekesek, hanem az a megjegyzés, ami velük kapcsolatban kerül ki Bocatius tolla alól. A börtönnaplóban a következőket írja: „Néhány nap múlva két társat adnak mellem, Poppel György írnokait. Poppel György egy másik börtönben már tizenkét éve volt fogoly, és ősz fejjel azért bűnhődött, mert leánya (akkor már ő is fogoly volt a várban) és szolgálai segítségével a belga Ostendében titokban kinyomtatott egy könyvecskét, amelyben a pápa és a birodalom előtt megvádolta a császárt, hogy igazságtalan volt vele szemben, nem törvényes módon fogták perbe és ítélték el ilyen hosszú fogságra. Azt is mesélik erről a Poppelről, hogy amikor még főudvarmester volt és a cseh főurak vezetője, egy vadászat alkalmával ki akarta a császárt zárni a várból, a cseh királyi koronát pedig a saját fejére tenni.”¹

Lobkowitz Poppel György felségsértési perének széleskörű visszhangja volt és a szakirodalmi feldolgozás sokrétű. Először a leginkább szépirodalmi jellegű megközelítést idézzük, Takáts Sándornak — nagy mértékben Wurzbach életrajzi lexikonára támaszkodó — elbeszélését. „Lobkovitz-Poppel Lászlónak a fivére volt György úr, aki mint csehországi főudvarmester, Rudolf császárnak legbizalmasabb embere volt. Nagy műveltségű, spártai jellemű férfiú ő. Az udvari tányérnyalók között azonban sok ellensége akadt. Ezek titokban valóságos összeesküvést szőttek ellene. Az összeesküvők élén Kolowrat Joachim kamaraelnök állott, György úrnak régi és ádáz ellensége. Az 1592. évben Rudolf császár a cseh országgyűlés vezetését Poppel Györgyre bízta. Ez, jól ismervén a politikai hangulatot, égre-földre kérte az uralkodót, mentené meg őt e nehéz megbízatástól. Rudolf nem hajlott hű embere könyörgésére, s így vezetnie kellett a tárgyalásokat. Bár minden emberit megtett, hogy az országgyűlés tagjait megnyerje az urakodó óhajának,

¹ BOCATIUS János: Öt év börtönben. [1606—1610]. Fordította, a jegyzeteket összeállította és az utószót írta CSONKA Ferenc. Bp., 1985. 51. Az idézett helyre Ács Pál hívta fel a figyelmemet.

törekvése kárba vezett. A cseh rendek, anélkül, hogy az előterjesztéseket megszavazták volna, széjjeloszlottak. Rudolf császárt ennek hallatára valóságos düh fogta el. Az összeesküvőknek sikerült az uralkodó haragját a teljesen ártatlan Poppel Györgyre fordítaniok. És Rudolf azonnal elfogatta őt, s minden birtokától, minden méltóságától megfosztván, vasra verette és tömlőbe záratta. S a derék főúr tizenöt esztendeig sötét, nedves és pestises levegőjű börtönben sínylődött. A pápa, a bíbornokok és az európai fejedelmek minden követ megmozgattak, hogy Poppel Györgyöt kiszabadítsák a börtönből, de minden törekvésük balul ütött ki. Rudolf császár hallani sem akart a kegyelemről. Így aztán Poppel György ott vezett a börtönben.”²

Lobkowitz Poppel György sorsának kevésbé regényes megközelítését a II. Rudolffal foglalkozó modernebb szakirodalomtól reméltük. A hatalmas szakirodalomból két monografikus igényű munkát vizsgáltunk meg, feltételezve, hogy a történet korabeli visszhangjához is találunk fogódzót. Robert J. W. Ewans angolul és németül egyaránt hozzáférhető monográfiája³ röviden foglalkozik a Lobkowitz-féle összeesküvéssel. Ewans kutatásai szerint Lobkowitz a katolikus vallás állhatatos védelmezője és Rudolf odaadó híve, egészen az 1593-as felségsértési vádig. A Lobkowitz elleni vád alapja az ismertetett források szerint csupán annyi volt, hogy a Rudolffhoz közel álló prágai főúr egy olyan pozíciót — a királyi helytartóságot — kívánt megszerezni magának, amelyet uralkodója nem támogatott. Lobkowitz a császár ellen a cseh rendekkel szövetkezett, az összeesküvés azonban lelepleződött és Lobkowitz élete végéig — tizennégy évig — börtönben raboskodott. Ewans megállapítja, hogy Rudolf minden szeszélyessége ellenére, az ítélet feltűnően szigorú volt és nem állt arányban az elkövetett vagy vélt felségsértés súlyával. A Bocatius által említett trónra vágásról Ewans nem tesz említést.

Témánk szempontjából még érdekesebb azonban Karl Vocelkának Rudolf politikai propagandáját feldolgozó monográfiája.⁴ Vocelka ugyanis a Lobkowitz-ügy kapcsán csak Ewanst idézi és rendkívül gazdag korabeli forrásfeldolgozása semmiféle Lobkowitz említést nem tartalmaz, holott a kortárs irodalmat függelékben közlő összeállítás 717 mű pontos bibliográfiai

² TAKÁTS Sándor: Baththyányné Lobkovitz Éva. = T. S.: Régi magyar nagyasszonyok. Válogatta és sajtó alá rendezte RÉZ Pál. Bp., 1982. 251. A tanulmány Zrínyi Miklós nevelőanyjáról szól, aki Lobkowitz Poppel György unokahúga.

³ EWANS, Robert J. W.: Rudolf II. Ohnmacht und Einsamkeit. Graz—Wien—Köln, 1980. 252.

⁴ VOCELKA, Karl: Die politische Propaganda Kaiser Rudolfs II. (1576—1612). Wien, 1981.

leírását adja. A Vocelka által felhasznált szakirodalomban azonban rábukantunk egy olyan tanulmányra, amely még értékesebb forráselemzést ad közre. Max Dvorák fiatalkori tanulmánya német, olasz és latin nyelvű dokumentumokkal kísérve részletesen feldolgozza a Lobkowitz-féle per hátterét, valóságalapját, a korabeli rendi viszálykodás szerepét Rudolf uralkodói magatartásában.⁵ Dvorák a felhasznált dokumentumok szerint arra a megállapításra jut, hogy a Lobkowitz-per meglehetősen bonyolult eseménysorozat végkifejlete: szerepet játszottak benne birtokügyek, pénzügyi visszaélések, udvari intrikák, Lobkowitz becsvágya és a rendek és az uralkodó konfliktusa egyaránt. Arról azonban, hogy Lobkowitz György a trónra tört volna, Dvorák csupán egyszer tesz említést, de mint minden realitást nélkülöző feltevést el is veti.

A Bocatiusnál olvasott történet, Lobkowitz trónra töréséről tehát sehol nem kap dokumentálható megerősítést. Éppen ezért érdekes az a német nyelvű hamburgi nyomtatvány, amely a wolfenbütteli Herzog August Bibliothek-ban folytatott hungarica-kutatások közben került a kezünkbe:

*Warhafftige Neue Zeitung/ so sich im Königreich/ Behaemb zutragen hat/ Wie volgt./ Zwischen/ Georgen Poppel/ vnd Laßlaw Poppel Gebrüder/ Herrn/ von Lobkowitz/ und jren mit Consorten, als Herr/ Psessowitz vnd Joan Bikard. Wie sie die Röm: Key: May:// zu Prandis 4. kleine Meilweges von Prag gelegen/ Ihre Key:// May: lust Jagt Schloß/ daselbst auff der Jagt/ mit allen teütschen vnd andern Nation Heerschafften// willens gewest/ jnnerlich vmb Leib vnd Leben// zubringen ... Gedruckt zu Hamburg/ Durch Henrich Binder. Im Jahr 1594.*⁶

A 12 lapos nyomtatvány színpadi játék, „Dialogus oder Comedi” formájában meséli el a Lobkowitz testvérek (itt már László is szerepel) kalandos történetét. A Bocatiusnál felidézett összeesküvés az ismeretlen szerző szerint annyira valóságos volt, hogy a szereplők felsorolásakor Lobkowitz György mint jövődő cseh király, testvére, László mint jövődő magyar király jelenik meg. Az összeesküvők a cseh urak támogatásával egy vadászat alkalmával szeretnék a császárt el tenni láb alól és nagyravágyó terveiket valóra

⁵ DVORÁK, Max, Process Jirho z Lobkovic. Cesky Historicky Casopis, 1896. 271—292. Ezúton is szeretném kifejezni köszönetemet Berkes Tamásnak a tanulmány lefordításáért.

⁶ A nyomtatvány leírása és címlapfotója: Ungarische Drucke und Hungarica 1480—1720. Zusammenge stellt von S. Katalin Németh. München, 1993. H 2226.

váltani. A császár azonban nem vesz részt a vadászaton, az életére törő főurak lelepleződnek és nem kerülnek el megérdemelt büntetésüket.

A hamburgi nyomtatvány — amelyet éppen Vocelka bibliográfiája ismeretében merünk rendkívül ritkának nevezni —, több kérdést vet fel. Ki lehetett, milyen körből kerülhetett ki a szerző? Kinek állt érdekében közvetlenül Lobkowitz bebörtönzése után egy ilyen színjátékot kiadatni? Míg az első kérdésre semmiféle választ nem találtunk, a második esetében meglehetősen egyértelmű a felelet: Rudolf akarta mindenáron elítéltetni Lobkowitz Poppel Györgyöt, az ő elképzeléseit támasztotta alá a trónrakerülésről szóló történet. Mondhatnánk azt is, hogy a röplap megíratása Rudolf sugallmazására történt, ő akarhatta minél szélesebb közönség előtt tudatni Lobkowitz bűnösségét. Ugyanakkor éppen az a tény, hogy a hosszadalmas per iratai között semmiféle komoly utalás nincs arra, hogy a prágai főúr valóban uralkodója életére és a cseh trónra tört volna (a magyar trón László általi megszerzéséről pedig egyáltalán nincs szó), úgy véljük, a nyomtatványt még sem kell tudatos propagandaanyagnak tekintenünk. A per anyagából Dvorák arra következtet, hogy Rudolf a rendi ellenállástól félve nem merte Lobkowitz Györgyöt kivégeztetni. Ha erre olyan nyomós oka lett volna, mint amelyet a hamburgi röplap állít, bizonyára nem tartott volna a rendek felháborodásáról. Annyit tudunk csupán megállapítani, hogy Lobkowitz György árulása foglalkoztatta a közvéleményt, egyike lett az érdekes, irodalmi feldolgozást is kívánó izgalmas történeteknek, amelyek „benne voltak a levegőben”. Talán Bocatius János is csak hallomásból tudott róla, de lehet, hogy hozzá még eljutott a tudományos feldolgozások számára eddig ismeretlen „comedia”.

Warhafftige Neue Zeitung/ so sich im Königreich// Behaemb zutragen hat/ Wie volgt.// Zwischen// Georgen Poppel// vnd Laßlaw Poppel/ Gebrüder/ Herrn// von Lobkowitz/ vnd jren mit Consorten, als Herr// Psesowitz vnd Joan Bikard. Wie sie die Röm: Key: May:// zu Prandis 4. kleine Meilweges von Prag gelegen/ Ihre Key:// May: lust Jagt Schloß/ daselbst auff der Jagt/ mit allen teütschen vnd andern Nation Heerschafften// willens gewest/ jnnerlich vmb Leib vnd Leben// zubringen. Auch wie Ihre Key: May: beyden Gebrüdern// Landt vnd Leüt Haab vnd Gudt eingenommen/ dem Georgen// Poppel auff seim eignen Schloß Litska genandt/ in Ewiger Ge=//fencknüß verholt/ der ander sein Bruder Laßlaw/ ist auß dem// Land entlauffen/ welche beyde sich für Könige haben auffwerffen// wollen/ der Georg als König in Behemb Ladißla/ als Kö-//nig in Vngern. Solches aber durch Gottes schi-//ckung/ durch einen Botten offenbart/ Anno 1593. des Monats Septemb. Dialogus oder Comedi weyse mit 7 Person// In Teütsche Reime verfast/ sehr kurtzweilig// zu lesen.

Gedruckt zu Hamburgk/ Durch Henrich// Binder. Im Jahr 1594.

Die 7. Personen dieser Comedi.

Prologus oder Ehrholdt.

Georg Poppel/ als künfftiger König in Behem.

Laßlaw Poppel/ als künfftiger König in Vngern.

Psessowitz/ als künfftiger Oberster Burggraff in Behem.

Joan Bikard/ als künfftiger Oberster Cantzler in Behem.

Bodte/

Epilogus oder Beschluß

Diese vier Personen/ was dignitet oder Standes ein jeder gewest sey.

Georg Poppel Herr von Lobkowitz vnd Herr auff Comotaw/ als Röm. Key: May: Rath/ fürnembster Camerer vnd Oberster/ Landthoffmeister im Königreich Behem. Als künfftiger König in Behem.

Laßlaw Poppell Herr von Lobkowitz/ Röm: Key: May: Rath vnd Oberster Teütscher Lehenhauptman des Königreichs Behem.

Georgen Poppel Bruder/ als künfftiger König in Vngern.

Psessowitz/ ein gemeiner Behmischer Landtherr/ ein betagter Alter Mann. Als künfftiger Oberster Burggraff des Königreichs Behem.

Joan Bikart/ ein gemeiner Behmischer Adels Person/ als künfftiger Cantzler des Königreichs Behem.

Ehrnholdt.

Mit gundt jhr Herrn/ kom ich herein/
Ein Comedi zu Recitiern sein.
Mit diesen Person so hier stan/
Vnd Ewer gunst/ vor Augen han.
Von dem aller teürsten Mann/
So wert ist kurtzer zu machen thun.
Laßlaw Poppelt ist genandt
König in Hungern er bekandt/
Hier trit/ vnd sich berathschlagt
Mit seinem Bruder wolbedagt/
Dem Landthoffmeister gar eben
Diese beydt/ nach Königreich streben/
Zu diesem dacht/ kompt auch mit Nam
Psessowitz ein sehr alter Man/
Strebt nachm Obersten Burggraffchumb
In Behem dem Königreichthumb/
Auch hülfft treulich zu den Sachen
Iohan Bikart/ so thut trachten/
Nach dem hochwerden Cantzler Ampt
Solches sich anmessen/ Vnuerschambt/
Aber wirt letztlich offenbahr
Von einem Botten vngefah/
Wie ihr weiter werdt hören thun
Vnd schweig ein klein weil jederman/
Vnd hört der Sachen fleissig zu
Mit embsiger still/ guter Rhue.

Actus I.

Landthoffmeister vnd Laßlaw sein Bruder/ treten ein/ vnnnd grüssen erst ein
Ander.

König Georg Spricht.

Dv weißt Bruder/ wie die sachen stahn
Nun wolln wir weiter zu Rath gahn/
Damit wir die Sach treffen eben
Den Keyser bringen vmb sein Leben/
Damit wir werden König im Landt
Weil vnser Geschlecht/ ist hoch bekandt/
Die Sach muß aber vorschwigen bleibn
Wan ers erfür/ möcht Er sich reibn/
Dörfften vndern Köpffen hingehn
Doch wolln wir bey einander stehn/
Damit solchs nicht wird offenbart
Wolln wir Ihn/ erwischn auff der jagt/
Wann Er Morgens wird außreiten
Auff die Jagt/ so wollen wir beitten/
Hindern Woldt/ In vorborgner still
Wollen wir fangen/ Wildbret viel/
Wann er denn herzu wird schallen
Wolln wir ihn mit Gwalt/ vberfalln/
Vnd ihn/ mit viel tausent Wunden/
Nun gib du auch zur Sach dein Rath
Gantz still/damits nicht kom an Tag.

König Laßlaw Spricht.

Herr Bruder ich weiß wol vmb die sach
Wie wird vor langst haben berathschlagt/
So hab ichs auch gleich jetzt gehört
Das er Morgens auff die Jagt fehr/
Darzu mit viel zimlich Gesindt
Die Garn vorauß geschickt/ geschwindt/
Vnd warten fleissig auff den Dienst.
Damit vnser Kunst nicht zerrint/
Wir würden sonst vbel anlauffen/
Aber ich hoff/ wir wollens tauffen/
Ehr/ mit all seim Hoffgesindt gemein
Morgens soll keiner Lebent sein/

Dann wollen wir S Regiment an vns bringen
Ich hoff starck/ es sol vns gelingn.

König Georg Spricht.

Ja ich hoffs nicht weniger/ auch steiffn
Nun schickn wir vns auff die streiffn/
Es wirdt schon als zugericht sein
Die Bauren all gewaffnet gemein/
So wolln wir vns nun thun auffmachen
Vnd guten Rathschaffen/ der Sachn/
Doch ich glaub es sey nicht zu eilen
Weil es vns ja nicht thut feilen
So stellens wir ein/ biß Morgens
Der Keyser weiß nichts/ vmb die Sach verborgn/
Bleib du heim bey mir beim Nachtmal
So könn wir der Sach nachdenckn wol/
Ich hab auch zu vns hergeladen
Den Herrn Psessowitz sehr alten
Der auch zur Sach wirdt heissen rathen.

König Laßlaw Spricht.

So bleib es also bey den Dathen.

Actus II.

Psessowitz tritt ein/ vnd Spricht Zum König.

Gvten Abendt geb Eur Mayestat
Auff mein gehorsam Dienst/ frü vnd spadt/
Warumb ist Ewr Mayestat/ so traurig
Gantz frostig/ vnd so sehr schaurig/
E. May. sey trost/ hab ein guts Hertz
Die Sach wirdt heut/ ohn allen schertz/
Die Lands ordnung (...) ich verkürzt
Er soll Morgens we (...)n gestürzt/
Mit eim grawsamem V (...)rfall

König Georg Spricht.

Ja Psessowitz ihr Rath zur sach wol.

König Laßlaw Spricht.

Ich nimm michs Königreichs Vngern an
Mein Herr Bruder der dapffer Man/
Soll regierender König sein
Im gantzen Behmerlandt gemein/
Darzu solt jhr Psessowitz fürn
Das Oberst Burggraff Ampt Regim/
Darzu der teüre Diener mein
Sol Cantzler in Beheim sein/
Der vns auch treulich beysteth
Den Sach sunderlich schaffet Rath:

Joan Bikart Spricht.

Ja ich hülff treulich zur Sach rathen
Mit Wordt/ Wercken vnd den Tathen.

König Georg Spricht.

Hab danck du ehren frommen Man
Solst wol kommen/ ams Brodt hinan/
Comotau sol dein eigen sein
Auch der ander Stettlein/ mehr sein.

Psessowitz Spricht.

Ich würd darbey auch habn mein Theil
Weil ich hülff versuchen/ mein Heil.

König Georg Spricht.

Ey freylich/ worumb solcher nicht
Würst regiern/ im Behmerlandt mit.

König Laßlaw Spricht.

Psessowitz ich brings Gleblein rundt
Auff meines Herrn Bruders gesundt/
Alß künfftigen König in Behmen/
Innerhalb 8 Tag./ wolln Krönen.

Psessowitz Spricht.

Gott gesegnes Ewr May. ins Hertz nein
Dieser Trunck/ viel tausent sein.

König Georg Spricht.

Cantzler wie viel hat es geschlagn
Wirdt es dann nicht schier Tagen?
Ich kan des Tages kaum erwarten
Das wir vns machen auff die farten/
Vnd die teütschen Hundt dapffer mutzen
Vnd mit Kolben jhn die Haut butzen.

König Laßlaw Spricht.

Es ist mir auch rechtschaffen bang
Zeit vnd weil/ mir werden zulang/
Biß das wir sie thun erschnappen
Die teutschen Hunden gut/ erdappen/
Aber mir deucht/ es wirdt bald tagn.

Psessowitz Spricht.

Großmechtiger Herr/2. hats geschlagn/
Von 3. Vhr wirdt es nicht sein weit
Eur May. haben grosse zeit.
Der Keyser all ding lest zubreitn.
Das er gleich ietzt/ auff jagt wil reitn.

König Laßlaw Spricht.

Ey botz Marter ist es schon weit/
So haben wir sehr grosse zeit.

Psessowitz Spricht.

Ewr May. ziehn ins Gott Nam fort/
Bringen die Sach glücklich anß Orth.
Die Teütschen mit gwalt vmb bringet/
Ein glücklich beuth/ dardurch er zwinget.

König Georg Spricht.

Das sol geschehen/ wil es Gott/
Oder ich wil leiden den Todt/
Nun Kutscher far fort/ zu der stundt/
Psessowitz euch Godt wol sparn gesundt.

Psessowitz Spricht.

Glück/ Heil vnd Sieg/ auff den Weg/
Zu Wasser auch zu Landt vnd Steg.
Gehet/ halt euch dapffer vnd Manlich/
Wie bein löblichen Behmen gwenlich.

Actus III.

Psessowitz tritt ein/ vnd Spricht.

Ey/ Ey was muß das nun bedeuten/
Der Keyser thut nicht auff Jagt reitn.
Etwan hat vns der Teüffel beschissn/
Vielleicht thuts der Keyser schon wissn.
Welchs/ so ichs jnnen werdñ.
So wolt ichs Fersen Geldt gebn.
Nicht lang saumbn/ sondern auß dem Landt/
An frembde Orth/ gantz vnbekandt.
Aber was bringt vns dort/ der Bikard guts/
Das er Eylet/ so schnell vnd flugs.

Joan Bikard Spricht.

Ey botz velten/ die Sach stehn nicht wol/
Die Anschleg seind offenbah all.
Wehr muß vns nur haben verrathen/
Der Keyser ist komm hindert dathn.
Gleich ietzt hat er ein Citation/
An meim Herrn abfertigen lan:
Die Jagt thut er jetzt einstellen.
Ey wie muß es ihn den felen.
Immer vnd Ewig doch zugehn/
Die Sachn thun gar vbel stehn.

Psessowitz Spricht.

Ey das hab ich wol lang gedacht/
Die Sachn seind sehr vbel betracht.
Abel bald thut ein Botten abfertign/
Vnd laß jhn solchs verkündigen.
Doch das es gesche/ ohne verzug/
Das etwa nicht sey ein Betrug.

Joan Bikard Spricht.

Das wil ich thun bey meinem Eydt/
In aller Eyl/ es ist groß zeit.

Der Bodt Spricht.

Ey/ ich bin kommn hinder jhr dicken/
Wie vben sie/ so Schelmen stückn.
Muß jhn diesen Brieff zutragen/
Vber liuern/ ehr es thut Tagn.
Vnd wil eyln das beste ich kan/
Das ich erret/ manch Ehrlich Mann.

Beschluß.

Jetzt hat Eur Lieb vernommen sein/
Was diß Poppel/ fürn für ein schein.
Wie Schelmen sie seind/ in der Haut/
O gehenckt dieses böß Vnkraut.

Ehr das Holtz thut vergehen/
Damit sie mügen Mores lehrn.
Hets Gott sunderlich nicht vorhüet/
Sie hettens Keysers vorschonet nicht.
Er hat auch gewißlich müßn sterbn/
Ohn alte erbarmung/ vorderbn:
Diese Gesellschaft vnd Schelmen zunfft/
So ihr witz gebraucht/ ihn vernunfft.
Sie solln derhalben mit solcher krafft/
Wie auch billich werden gestrafft.
Das jhn das Hertz im Leib möcht krachn/
Vnd jhn vorgehn jhr fürgenom Sachn.

ENDE.

Zusammenfassung

Katalin S. NÉMETH: Hochverrat am Hofe Rudolfs II. Unbekanntes deutsches Schauspiel aus dem Jahre 1594

Der Fall des böhmischen Magnaten Georg Poppel von Lobkowitz ist der Geschichtsschreibung schon lange bekannt: 1593 wurde er wegen Hochverrats angeklagt und zur strengen Haft verurteilt. Viele Zeitgenossen interessierten sich für die wahren Umständen des Verbrechens und des Prozesses, seine Tochter Eva ließ sogar eine Apologie veröffentlichen. Der ebenfalls verhaftete Späthumanist und ehemaliger Stadtrichter von Kaschau Johannes Bocatius glaubte zB. richtige Informationen von anderen Gefangenen (in Wirklichkeit vermutlich Provokateuren) zu bekommen. Laut Informationen hatte Lobkowitz die Absicht, die böhmische Königskrone zu tragen. Die späteren (meistens historischen) Forschungen waren und sind noch nicht in der Lage, den richtigen Sachverhalt durchzuschauen und die Quellen eindeutig darzustellen. Nach der Untersuchung der wichtigsten Werke der Fachliteratur wird im Aufsatz festgestellt, daß der Prozess noch weiterer Forschung bedarf. Das diesmal veröffentlichte Schauspiel wurde kurz nach der Verhaftung des Magnaten gedruckt und seine Fiktion (er wollte den Kaiser auf einer Jagd sogar töten) harmonisiert mit der zeitgenössischen Propaganda gegen Lobkowitz und erklärt ein Verbrechen im Sinne der kaiserlichen Politik.